

DESIDERI LOMBARTE I ARRUFAT

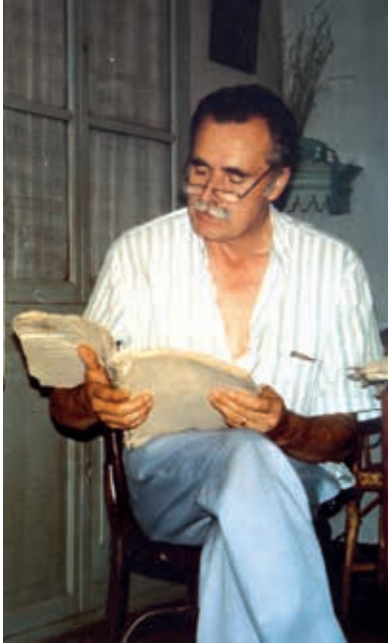
Desideri Lombarte neix al mas del Molinar, terme de Pena-roja, el 7 de febrer de 1937, i mor a Barcelona el 3 d'octubre de 1989.

Del 1981 són els primers textos coneguts, estudis històrics i poesies, una temàtica i un gènere als quals sempre dedicarà molta atenció. Des de ben prompte realitza molts estudis etnogràfics i lingüístico-literaris, i obres de creació en els gèneres del teatre, la narrativa, el còmic i la memorialística. La seua mort prematura farà que gran part dels seus escrits es publiquin pòstumament.

Destaca la seua obra poètica: *Romanços de racó de foc i poemes de vida i mort* (DGA, 1987), *A l'ombra de les roques del Masmot* (Calaceit, 1993), *Cartes a la molinera / La bona vida i la mala bava* (ASCUMA, 1995), *Romanços mai contats / Boires i berrins* (DGA, 1995), *Ataüllar el món des del Molinar* (ASCUMA, 2000). Com a dramaturg va publicar *Pena-roja i Vallibona, pobles germans* (DGA, 1987) i *Teatre inèdit* (Calaceit, 1992). A més de les seues facetes més conegudes de poeta, dramaturg i investigador, va conrear la prosa literària: *Memòries d'una desmemoriada mula vella* (Sírius, 1997) o *Les aventures del sastre Roc d'Arça* (DPT, 2010).

Malgrat haver de fer sempre front a unes circumstàncies adverses, Lombarte tornarà a la vida els mots mig perduts de la memòria, i a través de l'escriptura els farà entrar al diccionari. Amb els uns i els altres ens descriu la cultura camperola tradicional del seu entorn, inalterada gairebé des del neolític, de la sobtada i violenta desaparició de la qual n'era testimoni, i amb la que se sentia del tot identificat. No s'aturarà ací, sinó que hi inclourà, tant en vers com en prosa, molts dels materials que troba furetejant pels vells manuscrits dels arxius pena-rogin. Desideri Lombarte farà amb els seus poemaris, novel·les, comèdies i estudis el gran mural —per dir-ho amb una imatge estellesiana—, o més aviat el gran mosaic del Matarranya. Tot un homenatge al seu poble pena-rogí i a la seua terra aragonesa de parla catalana.

Aixíu familiar de Desideri Lombarte i Arrufat

CENTRES PARTICIPANTS EN EL PROGRAMA ARCE DEL MINISTERIO DE EDUCACIÓN CULTURA Y DEPORTE

Teresa Tort (coordinació dels centres)

Institut Joan Oliver (Sabadell):

Noemí Ruiz (coordinació) i Marta Puig

IES Bajo Cinca (Fraga):

Mª Visitación Basallo (coordinació) i Lolín Guiral

IES Salvador Gadea (Aldaia):

Joan Gregori Albiol (coordinació) i Adolf Fenollós

IOES Pau Casesnoves:

Tomeu Abrines (coordinació)

PROFESSORAT COL·LABORADOR DEL CRA "TASTAVINS" DE PENA-ROJA

Victor José Salas Arcos

Marta Campo Sevill

Francisco Javier García
de La Torre

Josefina Gil Martí

Rocío Aparicio Francos

María Ciudad Bericat

Héctor Rodríguez Albalá

José Luis Oliván Altarejos

Paula Forcén Vázquez

María Jesús Trullén Palos

Cristina Muñoz Blanco

Joana Lahuerta Viamonte

Cristina Saura Albesa

Carmen Gisbert Sodric

Laura Espallargas Huguet

María García Latasa

Cira Bel Roda

Jesús Ángel Sarroca Baeta

María González Ezquerra

AMPA Santiago Ramón y Cajal

Ajuntament de
PENA-ROJA

COMARCA DEL
matarranya

Turismo
de Aragón

**GOBIERNO
DE ARAGON**
Departamento de Educación,
Cultura y Deporte

PELS
CAMINS
DE LA
MEMÒRIA

Rutes
literàries

*La llengua que parlem és clara i forta,
i és dolça si convé, i és fatiguera
i és jove com un brot de primavera,
i és vella com l'hivern, i no està morta.*
(Desideri Lombarte 1937–1989)

©Carles Terès

Desideri Lombarte i Arrufat

Pena-roja, 26 de maig i 11 de setembre
de 2016

EL SEU POBLE: PENA-ROJA

Arxiu de fotografia antiga de la comarca del Matarranya/Matarranya

©Rubén Lombarte

La vila de Pena-roja, el seu paisatge i el seu paisanatge forma part de l'obra literària d'en Desideri. Reflexiona sobre la remota història ilercavònica del territori, dels moros i cristians, *Les bruixes: ...Bruixetes de Pena-roja, bruixetes de devuit anys...* Evocador de la dura vida de la gent de camp amb un testimoni esplèndid: *Memòries d'una desmemoriada mula vella...* Orgullós de la seua llengua: *La llengua que parlem*

La casa de Desideri Lombarte

i de la seua gent: *Som gent del Matarranya*. La seua obra és memòria, filigrana de la paraula perduda i que ell recupera prodigiosament amb detall com el que trobem a les descripcions de finestres i balcons: *Ja no òbrigo el balcó*, la font: *La xica que va a la font*, el safareig: *Bugadera...* i fonamentalment el paisatge de masos, roques, eres i barrancs des d'on Desideri ataüllava el món, món desaparegut i del qual el record sempre és present.

Ha aconseguit crear el mite pena-rojí –sempre *Pena-roja*– com ja anava fent el mequinensà d'en Moncada. Afany de presentar una cultura, la dels homes i dones de la seua comarca del Matarranya, amb passió i sensibilitat.

PROGRAMA

Dijous, 26 de maig de 2016

- 09:30** **Arribada** dels alumnes i professorat del CRA "Tastavins" al municipi
- 11:00** **Recepció** dels participants a la casa de Desideri Lombarte
Lectures literàries en: àrab, castellà i català
- 11:40** **Gimcana del Desideri** al carrer per als escolars
- 13:00** **Elaboració del puzle** del retrat del Desideri. Foto de família del CRA
- 14:00** **Dinar**
- 15:00** **Taller i actuació** del grup de batucada "BORUMBAIA"
- 18:30** **Cloenda** de la convivència

Diumenge, 11 de setembre de 2016
Lliurament Premi "Desideri Lombarte"

- 18:00** **Concert** literari de l'obra de Desideri Lombarte
- 19:00** **Lliurament del Premi "Desideri Lombarte"** amb acompanyament musical
- 20:00** **Cloenda**

Lloc: Santuari de la Mare de Déu de la Font

Organitzen:

Ajuntament de Pena-roja
Comarca del Matarranya
Direcció General de Política Lingüística del Govern d'Aragó

©Rubén Lombarte

SANTUARI DE LA MARE DE DÉU DE LA FONT

Segons la llegenda, a l'ermita de la Mare de Déu de la Font el cavall blanc de Sant Jaume, que venia coix, va trencar una rajola que encara es conserva...

La Mare de Déu de la Font sempre és present a la seua obra, agermanada en la història dels seus orígens de Pena-roja i Vallibona amb motiu de la repoblació d'aquest poble valencià veí amb dones pena-rojines, quan una pesta se les va endur totes.

.....

Tornen a Vallibona
los vallibonencs.
Queden a Pena-roja
los pena-rojins.
I la Mare de Déu de la Font,
a la vora del riu,
en lo Xiquet al braç
que s'enriu.

*Pena-roja I Vallibona,
pobles germans
Desideri Lombarte*

Mare de Déu de la Font,
dels plans, de les serres mare,
gardeu de mal a la Vila.
gardeu-la de pedregades,
de mal núgol, de la seca,
de la fam, de les tronades.
de la pesta, de les febres.
de mala gent, de gelades.

*Romanços de racó de foc i
poemes de vida i mort
Desideri Lombarte*

Arxiu fotogràfic de la comarca del Matarranya/Matarranya

©Rubén Lombarte

